

Az élelmiszer-termelés pénzügyi eredményei a Covid–19-pandémia első évében

VÖRÖS-ILLÉS IVETT – LÁMFALUSI IBOLYA

Kulcsszavak: mezőgazdaság, élelmiszeripar, pénzügyi helyzet, Covid–19-pandémia
JEL-kód: Q1, Q14

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A mezőgazdasági és élelmiszeripari társas vállalkozások összességében jól reagáltak a 2020. évet jellemző kihívásokra (Covid–19-pandémia, afrikai sertéspestis, madárinfluenza) az előzetes adatok alapján. A mezőgazdasági üzemek a korábbi évinél 23,8 milliárd forinttal nagyobb, 169,4 milliárd forint adózás előtti eredménye az elmúlt öt évben a legmagasabbnak bizonyult. Az üzemi eredmény az adózás előtti eredményben tapasztalt 16,3 százalékos növekedéshez képest mérsékeltebb ütemben, 13,3 százalékkal, de ugyancsak nőtt. Az élelmiszer-feldolgozással foglalkozó társas vállalkozások üzemi tevékenységének eredménye 208,8 milliárd forintot ért el 2020-ban, ami több mint egyötödével haladta meg az egy évvel korábbit. A 153,8 milliárd forintos adózás előtti eredmény alakulásában ugyanakkor csak szerényebb, 9,3 százalékos növekedés mutatkozott, mert az egyébként is jellemzően veszteséges pénzügyi tevékenység negatív eredménye megkétszereződött az előző évhez képest. A jövedelem növekedését mindkét ágazatban az árak emelkedése mozgatta. A mezőgazdaságban a termelői árak dinamikus növekedése mellett az exportértékesítési árak is emelkedtek, azonban ez utóbbi a társas vállalkozások exportbevételeiben nem mutatkozott meg. A ráfordításárak egyes inputok (műtrágya és energia) esetében bekövetkezett jelentős mérséklődése szintén hozzájárult a jövedelemtöbblet eléréséhez az ágazatban. Az élelmiszeriparban az értékesítési árak a külpiacon emelkedtek jobban, de a belpiaci értékesítés árszínvonala is nőtt. A Covid–19-járvány első éve a hosszú lejáratú kötelezettségállomány felhalmozását eredményezte a két szektorban. A mezőgazdaságban a társas vállalkozások 21,3 százalékkal növelték hosszú lejáratú kötelezettségeiket, amelyhez legnagyobb mértékben a járvány hatásainak enyhítését célzó finanszírozási intézkedések járultak hozzá. Az élelmiszer-feldolgozásban a saját tőke stagnálása mellett a hosszú lejáratú kötelezettségek értéke egynegyedével bővült, ugyancsak a pandémiával összefüggésben bevezetett finanszírozási programoknak köszönhetően. Az ágazatban a különböző méretkategóriák közül leginkább a közepes, illetve az egyéb vállalkozások tudták javítani teljesítményüket, miközben a kisebbeket a pandémia jobban sújtotta.

BEVEZETÉS

A 2020. év mind a mezőgazdaság, mind az élelmiszer-feldolgozás számára kihívásokban igen gazdagnak bizonyult. A korábban szélsőségesebb időjárási viszonyok (elsősorban aszály, de belvíz és tavaszi fagy is előfordult) mellett gazdálkodtak a termelők, ami komoly károkat okozott a növénytermesztésben, míg az állattenyésztési ágazatok helyzetét járványok (madárinfluenza, afrikai sertéspestis) nehezítették. Emellett változó intenzitással, de valamilyen formában szinte minden mezőgazdasági és élelmiszer-feldolgozó ágazatra hatást gyakorolt a Covid-19-pandémia termelési (munkaerőhiány, többletköltségek) és/vagy piaci (exportértékesítés nehézségei, fogyasztói/vásárlási szokások áttrendeződése) oldalán.

Az új koronavírus-járvány egészségügyi és egészségügyi hatásai 2020 első fél évében Magyarországon mérsékeltek maradtak a fertőzöttek száma alapján, ugyanakkor a visszaszorítására tett korlátozó intézkedések súlyos gazdasági következményekkel jártak. A járvány okozta válság eltérő módon hatott az egyes gazdasági ágazatokra (Uzoli et al., 2021).

Az agrobiznisz számára a Covid-19-világjárvány a munkaerő biztosításában, valamint az értékesítésben okozta a legjelentősebb zavarokat. A nyílt térben végzett mezőgazdasági munkákat a pandémia kevésbé befolyásolta, ugyanakkor a személyek szabad áramlásának korlátozása kiélezte a kertészeti ágazatban amúgy is jelentős idénymunkaerő-hiányt, ami betakarítási nehézségeket okozott a korai szántóföldi zöldségkultúrákban (A COVID-19 hatásai, 2020; FruitVeB, 2021). A mezőgazdasági, erdészeti és halászati szektorban alkalmazottak száma Magyarországon a 2020-as év második fél évében mutatott visszaesést: a koronavírussal megelőző 3 évben kismértékben csökkenő alkalmazotti létszám 2020 első negyedévében némiképp növekedett ugyan (+0,35 százalékkal), azonban a második

negyedévben 3,35 százalékkal csökkent. Az EU27 vonatkozásában már az első negyedévben tapasztalható volt a csökkenés (–1,66 százalékkal), ami a második negyedévben tovább folytatódott (–2,34 százalékkal) (Tóth et al., 2021). A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2020 második felében az alkalmazottak száma ismét növekedésnek indult (KSH, 2021a).

A koronavírus a legnagyobb kockázatot az exportra termelő ágazatok működésére jelentette. A külpiacon beszükülése mellett a HORECA-szektor (*Hotels, Restaurants, Cafes*, vagyis hotelek, éttermek, kávézók) visszaesése okozott bonyodalmakat, amelyek komoly feladat elé állították az érintett szegmenseket. A baromfiágazat, azon belül is a húzó vízszárnyasok feldolgozása és értékesítése kiemelteték és a madárinfluenza-vírus mellett meg kellett küzdenie a takarmány-alapanyagok magas árával is. A nyúlhústermékek kivitele szinte teljes egészében leállt. A piaci áttrendeződés, valamint a termékek iránti igény jelentős csökkenése az akvakultúra-ágazatot is érintette. A HORECA-szektorra ért hatások legnagyobb elszennvedője a kertészeti ágazat, azon belül is a zöldség- és gyümölcsstermesztés volt, ahol a tavaszi fagykrok csak tovább mélyítették a problémát (A COVID-19 hatásai, 2020; NAK, 2020; Grzegorz és Ficsur, 2021). A tavaszi fagyok hatására a legnagyobb területű gyümölcskultúránk, az alma termés mennyisége 20 százalékkal esett vissza. Az időjárás a meggynek sem kedvezett, a betakarítást nehezítő esőzések miatt 2 százalékkal csökkent a termés mennyiség egyébként is alacsony bázisértéke (KSH, 2021b). A kertészeti ágazat teljesítménye azonban az időjárás okozta problémák és a pandémia jelentette különleges helyzet ellenére is mennyiségét tekintve a sokéves átlagnak megfelelő volt, miközben összességében a piaci viszonyok és az árak is kedvezően alakultak a termékek többségénél (FruitVeB, 2021).

Amellett, hogy a sertéságazatot 2020-ban továbbra is nyomás alatt tartotta az afrikai sertéspestis járvány, a Covid-19-pandémia a környező országokba történő exportlehetőségek csökkenésével tovább mélyítette az ágazat nehézségeit, a keresletcsökkenés pedig túlkínálatot eredményezett Európa-szerte (Grzegorz és Ficsur, 2021). A magyarországi sertésárak alakulására elsősorban a németországi piac van hatással, így amikor Kína a vaddisznókban megjelenő afrikai sertéspestis miatt leállította sertés húsexportját Németországból, a sertésárak csökkenése a magyarországi termelői árakban is megmutatkozott. Mindemellett az előző évhez képest 2,1 százalékkal magasabb takarmányárak okozta likviditási gondokkal is meg kellett küzdeniük a termelőknek (KSH, 2021c).

Az élelmiszer-feldolgozást érintő egyik fontos kihívás, hogy a koronavírus-járvány hatással volt a vásárlási és táplálkozási szokásokra. A pánikvásárlások, a távmunka elterjedésével az otthoni főzés előtérbe kerülése, illetve a kényeszerű vendéglátóipari bezárások a vásárlások formája (online vásárlás preferálása), ütemezése (sokan kevesebbszer vásároltak többet) (Keller és Huszka, 2021) mellett az élelmiszertermékekkel kapcsolatos elvárásokat is módosították. A Nébih (Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal) felmérése szerint a pandémia idején az alapvető tartós élelmiszerek és az otthoni ételkészítéshez szükséges alapanyagok fogytak inkább, míg az impulzív jellegetű kényelmi termékek forgalma jelentősen mérséklődött. A vásárlási döntéseknél felértékelődött a tartósság, a hazai eredet, de visszaesett a márkahűség (Szakály et al., 2020). Összességében egészségesebb irányba toldott el a táplálkozás, többet vásároltak a magyar fogyasztók zöldséglékből, gyümölcsféllekből, tejtermékekből, száraz hüvelyesekből, miközben kevesebb édességre, csokoládéra, kekszre, sós snackre, alkoholra, energiaitalra, illetve cukorra volt igény (Antal és Pilling, 2020).

Az élelmiszer-feldolgozóknak a felsorolt kihívásokra a termékek vagy a termék (termelési) szerkezetének módosításával kellett reagálniuk, miközben meg kellett küzdeniük olyan problémákkal is, mint a higiénia fordított többletkiadások, az exportnehézségek, a logisztikai nehézségek, többletköltségek kezelése, munkaerőgondok, állategészségügyi járványok hatásai, kereskedelmi különadó megjelenése a rendszerben, árfolyamgyengülés stb. (Szöllősi, 2020). Fontos megjegyezni, hogy a szállítási nehézségek ellenére a magyar élelmiszer-kivitel bővült, aminek hatására növekvő kereskedelmi többlet keletkezett. A belföldi keresletet jelentősen meghaladó termelés magas élelmiszerbiztonságot eredményezett (Mizik, 2021).

A nemzetgazdaság teljesítménye 5,0 százalékkal maradt el az előző évitől, azon belül az ipar teljesítménye 6,1 százalékkal esett vissza (KSH, 2021d). A mezőgazdaság és az élelmiszeripar termelési teljesítménye kedvezőbben alakult, mint az említett mutatók, a mezőgazdaság kibocsátása kisebb mértékben, 2,2 százalékkal esett vissza, míg az élelmiszeriparé 1,0 százalékkal bővült (KSH, 2021d). A stabilabb eredmények hátterében meghúzódó egyik fontos tényező az alapvető szükségletek iránti igény kielégítését szolgáló élelmiszer-fogyasztás rugalmatlansága (Vetőné, 2012), amely ezáltal válsághelyzet idején sem mutat érdemi visszaesést. Épp ellenkezőleg, a pandémia első időszakában az élelmiszertermékek felhalmozásával reagáltak a fogyasztók a kialakult pánikhelyzetre, ami hozzájárult az élelmiszer- és élelmiszer-jellegű vegyes kiskereskedelmi értékesítés éves szinten 3,0 százalékos növekedéséhez (KSH, 2021e). A nemzetgazdasági ágak közül a mezőgazdaság és az élelmiszeripar kivételes helyzetéből adódóan válságállónak tekinthető, hiszen az élelmiszer-termelést minden körülmények között fenn kell tartani, az ágazatok működésében nem engedhető meg időszakos leállás (Szinay et al., 2020).

Az élelmiszer-termelésnek ebből az erős, stabilizáló szerepéből kiindulva a mezőgazdasági és élelmiszer-feldolgozó társas vállalkozások pénzügyi eredményére irányuló elemzésünkben azt a hipotézist ellenőrizzük, hogy az élelmiszer-termelés két ágazatának teljesítménye a korábbi évekhez képest nem mutat visszaesést, még annak ellenére sem, hogy a járvány(ok) egyes szegmensekben komoly nehézségeket okozott.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Az elemzés elsősorban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) által összeállított Gyorsjelentésre támaszkodik, amelyet hosszabb időszakra való visszatekintés esetén a NAV-adatbázis adatai egészítenek ki. A NAV adatállományában csak a 2020. év végén is működő, adóbevallást készítő és 2021. május 31-ig hibamentesen benyújtó társas vállalkozások adatai szerepelnek. Ebből adódik, hogy a 2020. évi adatok között azon eltérő üzleti évet választó vállalkozások, amelyek a jelzett dátumot követően adták/adják be bevallásukat, nem lehetők fel, miközben a bázisívi adatok teljes körűek. A tárgyévi adatok így előzetesnek tekinthetők. (A végleges adatok részletes elemzését az Agrárközgazdasági Intézet rövidesen megjelenő, *Az élelmiszertermelés gazdálkodó szervezeteinek pénzügyi helyzete* című kiadványa tartalmazza.) Az adatbázis az év közben megszűnt vagy átalakult gazdálkodó egységekre vonatkozóan nem tartalmaz adatokat, míg a jogutód teljesítményéről a működés megkezdésétől számítva részadatok állnak rendelkezésre. Az elemzés nem terjed ki az egyszerűsített vállalkozási adó (eva), a kisadózók tételes adója (kata), valamint a kisvállalkozói adó szerint adózó, kettős könyvvezetést végző vállalkozások adataira. Ugyancsak nem részei az elemzésnek az eltérő adatszerkezet miatt az IFRS (*International Financial Reporting Standards*, azaz Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok) szerinti adózásra váltó üzemek (a mezőgazdasági

és élelmiszeripari üzemek közül 2019-ben mindössze egy üzem nyújtotta be adóbevallását ilyen formában).

A mezőgazdaság vizsgálatánál a mezőgazdaság, vadgazdálkodás és halászat ágazatban működő kettős könyvvezetést végző társas vállalkozásokra térünk ki, az erdőgazdálkodásból származó eredményt az adatok nem tartalmazzák. Fontos megjegyezni, hogy az előzetes információk az ágazati (mezőgazdaság, illetve élelmiszeripar) szintű elemzésre nyújtanak lehetőséget, az adatok aggregáltsága miatt az egyes al- és szakágazatok helyzetére nem biztosítanak rálátást.

A kkv (kis- és középvállalkozások) méretkategóriák besorolása megfelel a 2004. évi XXXIV. törvényben foglaltaknak. Az egyéb kategória a mikro-, kis- és középvállalkozásokon kívül eső valamennyi vállalkozást tartalmazza, így a nagyvállalatokat, valamint azokat a vállalkozásokat, amelyeknél az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati joga alapján – külön-külön vagy együttesen eléri vagy meghaladja a 25 százalékot.

Az értékelés a mérleg- és eredménykimutatás alapján számított pénzügyi viszonyszámokra (megosztási viszonyszámok, időbeli összehasonlító viszonyszámok) támaszkodik. A vállalkozások tevékenységének elemzéséhez vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetet jellemző mutatókat használtunk fel.

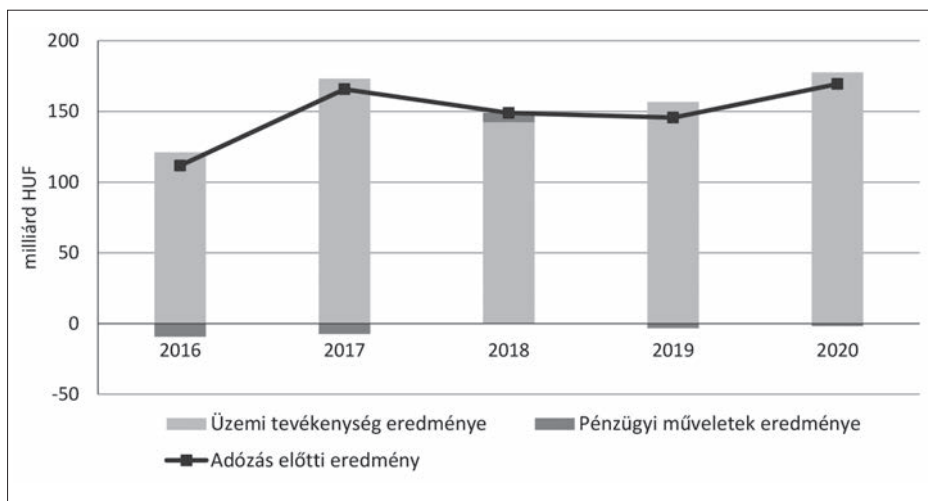
EREDMÉNYEK

A kettős könyvelést vezető mezőgazdasági társas vállalkozások 2020. évi eredményei

A 2020-as évben 8304 kettős könyvvitelt végző mezőgazdasági társas vállalkozás nyújtotta be hiánytalanul adóbevallását május 31-ig, miközben a 2019. évi tevékenységéről összesen 8988 üzem adott számot. Fontos megjegyezni azonban, hogy a bázis-

I. ábra

Főbb eredménykategóriák alakulása a mezőgazdaságban 2016–2020 között
(The development of main profit categories in agriculture, 2016–2020)

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV-adatok és NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatói Osztályán

évi adatok a vállalkozások szélesebb körét tartalmazzák, azokat az üzemeket is, amelyek május 31. után tettek eleget adóbevallási kötelezettségüknek, azaz a naptári évtől eltérő üzleti évet választottak.

A szóban forgó mezőgazdasági üzemek 23,8 milliárd forinttal nagyobb, 169,4 milliárd forint adózási eredményt realizáltak 2020-ban, mint egy évvel korábban (1. melléklet). Ez az érték a 2017. évi kimagasló eredményt (165,7 milliárd forint) is meghaladta (1. ábra). A gazdálkodási évet eredményesen záró vállalkozások összességében 24,8 milliárd forinttal nagyobb adózás előtti eredményt értek el, miközben a veszteségesen működők 1,0 milliárd forinttal növelték deficitjüket. A mezőgazdasági vállalkozások üzemi tevékenységéből származó eredménye 20,9 milliárd forinttal bővült, ami a vizsgált évek tekintetében a legnagyobbak bizonyult. Az adózás előtti eredmény növekedéséhez hozzájárult az is, hogy az üzemek csaknem felére mérsékeltek pénzügyi műveletekből származó veszteségüket.

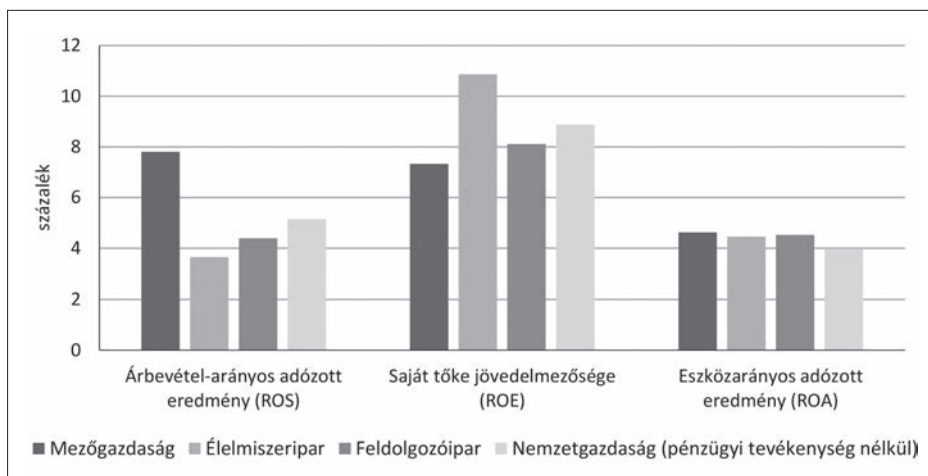
Az eredménykategóriák kedvező alakulásának következtében javult az ágazat jövedelmezősége. Az árbevétel-arányos adózott eredmény (ROS) 1,0 százalékponttal 7,8 százalékra nőtt, ami a nemzetgazdaság egészéhez képest (5,1 százalék) is kedvezőnek számít (2. ábra). A tőkearányos jövedelmezőség (ROE) 0,8 százalékponttal 7,3 százalékra emelkedett, azonban még így is a legalacsonyabbnak bizonyult a vizsgált ágazatok (élelmiszeripar, feldolgozóipar, nemzetgazdaság) között. Az eszközarányos adózott eredmény (ROA) 0,5 százalékponttal 4,6 százalékra emelkedett. Ez a mutató az árbevétel-arányos jövedelmezőséghez hasonlóan a mezőgazdaságban volt a legnagyobb, azonban már kevésbé kimagasló fölényel.

Az üzemi eredmény jelentős emelkedése az üzemi bevételek ráfordításokét meghaladó mértékű bővülésének tulajdonítható. A mezőgazdasági társas vállalkozások üzemi tevékenységéből származó bevételeinek értéke 2,1 százalékkal 2481,3 milliárd forintra emelkedett, miközben az üzemi rá-

2. ábra

Jövedelmezőségi mutatók alakulása néhány kiemelt ágazatban és a nemzetgazdaságban 2020-ban

(The development of profitability indexes in some key sectors and in the national economy, 2020)

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatói Osztályán

fordításaié 1,4 százalékkal 2303,7 milliárd forintra nőtt a tárgyévet megelőző évhez képest. A bevételek legnagyobb részét képező értékesítésből származó nettó árbevétel bővült legnagyobb mértékben, 57,2 milliárd forinttal. Azon belül is a belföldi értékesítés árbevétele 69,0 milliárd forinttal haladta meg a tárgyévet megelőző évi értéket, miközben az exportértékesítésből 11,8 milliárd forinttal kevesebb bevételt realizáltak a vállalkozások. A belföldi értékesítésből származó árbevétel-növekedés elsősorban a magasabb áraknak volt köszönhető. A termelői árak színvonala 7,4 százalékkal emelkedett a mezőgazdaságban, ami a növénytermesztési és kertészeti termékeknél még ennél is nagyobb üteműnek bizonyult (11,1 százalék), az élő állatok és állati termékek esetében 1,2 százalékot tett ki (KSH, 2021c). A termelői árak mellett az exportértékesítési árak is emelkedtek a főbb mezőgazdasági eredetű exportárúk többségében (KSH, 2021f), azonban a kettős könyvvitelt végző társas vállalkozások külpiaci értékesítésből származó árbevételében en-

nek ellenére is visszaesés mutatkozott. Az egyéb bevételek állománya 2,5 százalékkal 342,1 milliárd forintra nőtt, ezzel szemben az aktivált saját teljesítmények értéke 13,6 százalékkal, 85,6 milliárd forintra csökkent.

A mezőgazdasági társas vállalkozások üzemi tevékenységéhez felhasznált ráfordítások 31,2 milliárd forintos növekedése 20,9 milliárd forinttal volt kisebb a bevételek gyarapodásánál (+52,1 milliárd forint). A legnagyobb növekedés a társas vállalkozások ráfordításainak csaknem 80 százalékát jelentő anyagjellegű ráfordításoknál volt megfigyelhető (+21,3 milliárd forint), amelyen belül az eladott áruk beszerzési értéke nőtt legnagyobb ütemben, 5,2 százalékkal (23,6 milliárd forinttal). A társas vállalkozások anyagjellegű ráfordításainak fele anyagköltség volt, amely a többi kiadás-hoz hasonlóan emelkedett, 1,6 százalékkal, 13,7 milliárd forinttal nőtt. Az anyagköltség növekedésében szerepet játszott az árak változása: a mezőgazdasági ráfordítások árindexe a KSH előzetes adatai alapján 1,0 százalékkal nőtt, azon belül a vetőma-

goké 3,0, a takarmányé 2,1, a növényvédő szereké 1,0 százalékkal emelkedett, miközben a műtrágyáért átlagosan 8,7 százalékkal kisebb összegért juthattak hozzá a vállalkozások (KSH, 2021c). Az energia- és műtrágyaárak számottevő mérséklődését javarészt a fosszilis alapanyagok árának 2020 első felében megfigyelt csökkenése okozta (KSH, 2021f).

Az értékcsökkenési leírás és az egyéb ráfordítások – amelyek a költségekből már jóval kisebb arányban részesednek – egyaránt növekedtek, előbbi 0,9, utóbbi 7,8 százalékkal. A ráfordításelemek közül kizárólag a személyi jellegű ráfordításokban volt megfigyelhető kismértékű csökkenés, a költségétél értéke 0,3 százalékkal volt kisebb a megelőző évinél. A személyi jellegű ráfordításokon belül a bérköltség 1,8 százalékkal 209,2 milliárd forint-ra bővült, miközben a foglalkoztatottak átlagos statisztikai állományi létszáma 6,8 százalékkal 56,6 ezer főre mérséklődött. A bérköltséggel ellentétben a bérjárulékok és a személyi jellegű kifizetések csökkentek, előbbi 11,3 (!), utóbbi 4,3 százalékkal. A bérjárulékok számottevő mérséklődése a Covid-19-pandémiával összefüggésben biztosított járulékkedvezményeknek köszönhető.

A kettős könyvvitelt végző mezőgazdasági társas vállalkozások értékesítésből származó nettó árbevétele olyan mértékben növekedett, hogy az aktivált saját teljesítmény értékének csökkenése, valamint az eladott áruk beszerzési értékének növekedése ellenére is nőtt az ágazat kibocsátása. A mutató értéke 1,5 százalékkal 1637,8 milliárd forintra emelkedett 2020-ban. A mezőgazdasági társas vállalkozások folyó termelőfelhasználása 3,8 százalékkal 1106,0 milliárd forintra mérséklődött, amelyet szinte teljes egészében a földbérleti díj növekedése (+57,0 százalék) eredményezett. A folyó termelőfelhasználás költségelei közül az anyagköltség növekedése csaknem azonos mértékű volt, mint az igénybe vett

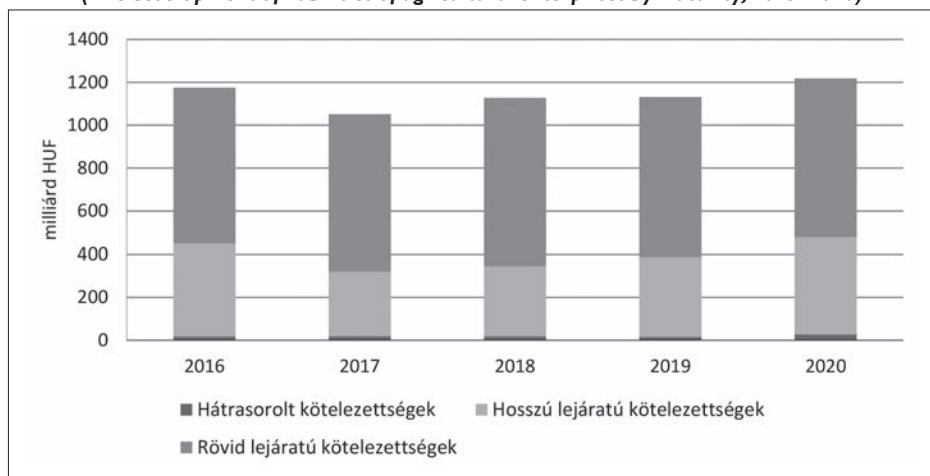
és az egyéb szolgáltatások együttes állománycsökkenése, ezáltal az anyagjellegű költségek ellentétes változása érdemben nem befolyásolta a szóban forgó mutató értékét. A kibocsátás bővülése és a termeléshez felhasznált költségek csökkenése 67,0 milliárd forintos növekedést jelentett az ágazat bruttó hozzáadott értékében.

A mezőgazdasági társas vállalkozások eszközállománya 5,4 százalékkal 3464,9 milliárd forintra emelkedett 2020-ban (2. melléklet). A 179,0 milliárd forintos többletkezlet legnagyobb mértékben a befektetett eszközök állománya járult hozzá, amely 126,5 milliárd forinttal nőtt egy év alatt. A befektetett eszközök mellett a forgóeszközök állománya is jelentősen gyarapodott, 59,2 milliárd forinttal, miközben az aktív időbeli elhatárolások értéke 6,7 milliárd forinttal esett vissza. A befektetett eszközállomány növekedése érdemben meghaladta a forgóeszközökét, így a befektetett eszközök aránya 0,9 százalékponttal nőtt az eszközállományon belül. A befektetett eszközök növekedéséhez legnagyobb mértékben a befektetett pénzügyi eszközök járultak hozzá: az állomány értéke több mint másfélszeresére nőtt (+82,3 milliárd forint). A befektetett eszközök mintegy 90 százalékát képező tárgyi eszközök értéke a pénzügyi eszközökéhez képest kisebb ütemben emelkedett, 2,8 százalékkal, 43,8 milliárd forinttal nőtt. A forgóeszközök állománygyarapodása teljes egészében a pénzeszközöknek tulajdonítható, amelyek értéke 26,9 százalékkal, 92,4 milliárd forinttal bővült egy év alatt. Ezzel ellentétben a készletek, követelések és értékpapírok állománya egyaránt csökkent, 22,5, 8,4 és 2,3 milliárd forinttal.

Az eszközállomány forrásainak bővüléséhez a saját tőke és a kötelezettségek állománygyarapodása mintegy fele-fele arányban járult hozzá. A saját tőke értéke folyó áron 89,2 milliárd forinttal 2186,1 milliárd forintra bővült, a kötelezettségek állománya 86,4 milliárd forinttal

3. ábra

A mezőgazdasági társas vállalkozások kötelezettségállományának alakulása lejáratú idő szerint 2016–2020 között
(The development of liabilities of agricultural enterprises by maturity, 2016–2020)

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV-adatok és NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutató Osztályán

1218,0 milliárd forintra nőtt. Jellemzően a mobilabb tőkeelemek emelkedtek: a tőketartalék és az adózott eredmény közel azonos arányban (15 százalékkal), előbbi 62,3 milliárd forinttal, utóbbi 22,2 milliárd forinttal nőtt, miközben a jegyzett tőke állománya csaknem változatlanul alakult. Az egyéb tartalékok állományának 14,1 milliárd forintos emelkedésével egyidejűleg az eredménytartalék 10,8 milliárd forinttal mérséklődött.

A mezőgazdasági társas vállalkozások kötelezettségei az 1200 milliárd forintot is meghaladták a 2020. évben, amely az elmúlt öt évben a legnagyobb értéknek bizonyult (3. ábra). Azon belül is a hosszú lejáratú kötelezettségállomány növekedése volt kiemelkedő: az állomány értéke 21,3 százalékkal, 79,0 milliárd forinttal múlta felül a 2019. évit. Ez vélhetően a Covid-19-világjárvány hatásainak enyhítését célzó hitelkonstrukcióknak köszönhető, amelyek közül a Növekedési Hitelprogram Hajrá! konstrukciója keretében csaknem 70 milliárd forintot (68,9 milliárd forint) folyósítottak a mezőgazdasági vállalkozások

számára 2020-ban. A gazdaságok hosszú lejáratú kötelezettségeivel ellentétben a rövid lejáratúak kismértékben mérséklődtek ugyan (4,1 milliárd forinttal), azonban továbbra is a kötelezettségállomány nagyobb részét képezték. A kötelezettségek jóval kisebb hányadát jelentő hátrasorolt kötelezettségek állománya 73,0 százalékkal emelkedett, ezáltal az értéke 11,5 milliárd forintra bővült.

A kötelezettségek jelentős mértékű növekedése következtében a tőkeáttételi mutatók kedvezőtlenül alakultak. A mezőgazdasági vállalkozások eladósodottságának foka 0,7 százalékponttal 35,2 százalékra nőtt, azonban a mutató értéke a növekedés ellenére 2020-ban is a legkedvezőbbnek bizonyult a vizsgált ágazatok között.

A rövid lejáratú kötelezettségek mérséklődése és a forgóeszközök jelentős gyarapodása a forgótőke alakulását kedvezően befolyásolta. A szóban forgó mutató saját tőkén belüli aránya emelkedett. A rövid lejáratú kötelezettségek állománycsökkenése az ágazat pénzügyi helyzetére is pozitív

hatással volt. A vállalkozások fizetőképessége (likviditási ráta) 9,1 százalékponttal, likviditási gyorsrátája 11,7 százalékponttal emelkedett. A pénzeszközök számottevő növekedése a rövid lejáratú kötelezettségek csökkenésével egyidejűleg a pénzhányad, valamint a pénzeszköz-likviditás mutatóinak javulását eredményezte.

A passzív időbeli elhatárolások 2,9 milliárd forintos gyarapodása volumenben meghaladta a céltartalékokét (+0,5 milliárd forint), azonban ütemét tekintve kisebbnek bizonyult (5,3 százalék, szemben a 17,4 százalékkal).

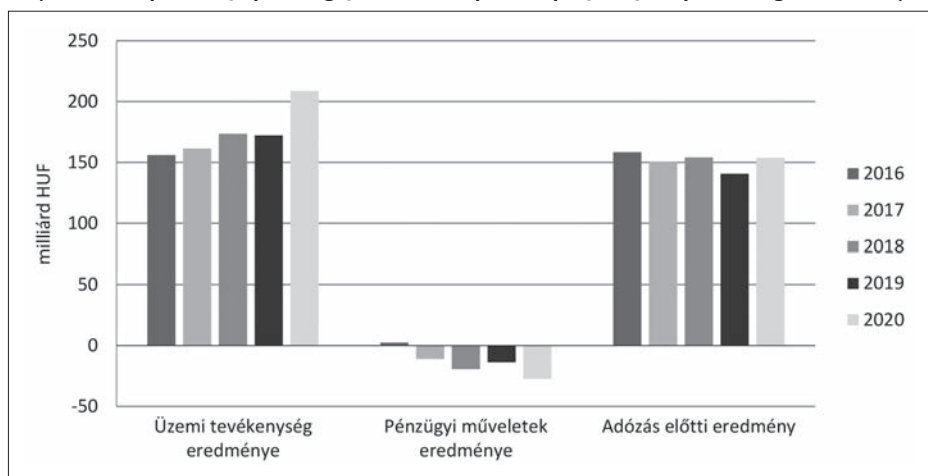
A kettős könyvelést vezető élelmiszer-feldolgozásban tevékenykedő társas vállalkozások 2020. évi eredményei

Az élelmiszer-feldolgozó társas vállalkozások közül 2021. május 31-ig 3939 vállalkozás nyújtotta be adóbevallását. Egy évvel korábban összesen 4413 üzem adott számot tevékenységéről, ez a létszám valamennyi gazdasági szereplőt tartalmazta, azokat is,

amelyek a 2019. gazdasági év vonatkozásában, de 2020. május 31. után vallották be adójukat. A közel 4 ezer élelmiszer-feldolgozó üzem 2020-ban 153,8 milliárd forintos adózás előtti eredményt ért el, 13,1 milliárd forinttal (9,3 százalékkal) többet, mint az összes vállalkozás 2019-ben. Az adózás előtti eredmény összességében pozitív egyenlegének háttérében a nyereséges üzemek 185,8 milliárd forintos jövedelme, illetve a veszteségesek 33,0 milliárd forintos negatív egyenlege húzódik meg. A szűk értelemben vett termelési eredmény nagyobb ütemben nőtt, mint az adózás előtti jövedelem. Az üzemi tevékenység eredménye 208,8 milliárd forintot tett ki 2020-ban, amely egyötödével (20,1 százalékkal) haladta meg az előző évit, ami kiemelkedő növekedésnek tekinthető (4. ábra). A pénzügyi műveletek 27,4 milliárd forintos veszteséggel zártak a tárgyévben, amely közel kétszerese az előző évi 13,8 milliárd forintos negatív eredménynek.

Az árbevétel-arányos jövedelmezőségi mutató (ROS) alapján az élelmiszer-feldolgozás teljesítménye – az előző évihez

4. ábra
Üzemi, pénzügyi és adózás előtti eredmény alakulása az élelmiszer-feldolgozásban 2016–2020 között
(The development of operating, financial and pre-tax profit in food processing, 2016–2020)

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV-adatok és NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatói Osztályán

viszonyított mérsékelt növekedés ellenére – elmaradt mind a mezőgazdaságtól, mind a nemzetgazdaság más szektoraitól, de még a feldolgozóiparétól is. Az ágazatot jellemző mutató értéke 3,7 százalék volt 2020-ban, miközben a mezőgazdaságé 7,8 százalékot, a nemzetgazdaság egészéé 5,2 százalékot, a feldolgozóiparé 4,4 százalékot tett ki. A tőkearányos jövedelmezőség-nél (ROE) éppen fordított volt a sorrend, az élelmiszeripar 10,9 százalékos mutatója 2020-ban meghaladta a mezőgazdaság 7,3 százalékos, a feldolgozóipar 8,1 százalékos, illetve a nemzetgazdaság egészének 8,9 százalékos értékét is. Fontos megjegyezni azonban, hogy a kedvező mutató háttérében az ágazat alacsony tőkeellátottsága áll, amelyet jól mutat, hogy az eladósodottság foka 52,6 százalékos volt a tárgyévben (egy évvel korábban 52,0 százalékos), miközben a mezőgazdaságban mindössze 35,5 százalék, a feldolgozóiparban 38,8 százalék, míg a nemzetgazdaság egészében 49,4 százalék volt a kötelezettségek eszközállományhoz viszonyított nagysága (2. ábra).

A jövedelemnövekedés háttérében a bevételeknek a ráfordításokét meghaladó ütemű növekedése áll. A bevételek közül az értékesítés nettó árbevétele emelkedett a legnagyobb mértékben, 186,9 milliárd forinttal, így 2020-ban 3933,0 milliárd forintot realizált az ágazat. A növekmény nagyságrendileg fele-fele arányban oszlott meg a belföldi, illetve az exportértékesítés között, előbbi 91,8, utóbbi 95,0 milliárd forinttal múlta felül az előző évit. A belföldi értékesítés a teljes forgalom kétharmadát jelentette (2592,8 milliárd forintot tett ki 2020-ban), amelyhez képest a már említett bővülés 3,7 százalékos növekménynek felel meg. A fennmaradó egyharmadot jelentő külpiaci forgalom kétszer akkora ütemben, 7,6 százalékkal bővült. A bevételek növekedését elsősorban az árváltozás mozgatta. A belföldi értékesítés árindexe 5,4 százalékot (KSH, 2021g), az export-értékesítése 9,3 százalékot tett ki (KSH,

2021h). A forintban számított árbevétel, valamint az exportárak növekedéséhez az árfolyamváltozás is hozzájárult, az euró átlagos forintárfolyama 351,17 forint volt 2020-ban, szemben az egy évvel korábbi 325,35 forintos értékkel. Az értékesítés nettó árbevételéhez képest a bevételeken belül lényegesen kisebb hányadot tettek ki az egyéb bevételek, amely 243,5 milliárd forint volt 2020-ban, illetve az aktívált saját teljesítmények értéke, amely 38,2 milliárd forintot ért el. Előbbi 24,3, utóbbi 14,1 százalékkal emelkedett.

Az összes ráfordítás több mint 70 százalékát jelentő anyagjellegű ráfordítások 3010,4 milliárd forintot értek el 2020-ban, értékük 135,4 milliárd forinttal (4,7 százalékkal) bővült. Az ide tartozó ráfordításelemek közül kiemelést érdemel a 2020,4 milliárd forintos anyagköltség, amely 7,4 százalékkal nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A második legnagyobb összeget a ráfordítások közül az egyéb ráfordítások jelentették 481,6 milliárd forinttal. A szóban forgó kiadások 13,1 százalékkal bővültek egy év alatt. Az egyéb ráfordítások közel felét az adójellegű ráfordítások jelentették 221,8 milliárd forinttal, amely összeg magasabb, mint az üzemi eredmény. A személyi jellegű ráfordítások lényegében stagnáltak, mindössze 1,1 százalékkal változtak (390,9 milliárd forint), miközben az értékcsökkenési leírás 6,3 százalékkal emelkedett, 2020-ban 123,0 milliárd forintra nőtt. A személyi jellegű ráfordításokon belül a bérköltség 10,3 milliárd forinttal (3,5 százalékkal) 307,2 milliárd forintra bővült, miközben a foglalkoztatottak átlagos statisztikai állományi létszáma 79,6 ezer főről 76,5 ezer főre (3,9 százalékkal) mérséklődött. A bérköltségtől eltérően a személyi jellegű kifizetések 0,8 százalékkal, a bérjárulékok 9,8 (!) százalékkal csökkentek, melyek közül ez utóbbi változás a Covid-19-pandémiával összefüggésben biztosított járulékkedvezmények eredménye.

Az ágazat kibocsátása 3518,9 milliárd forintot tett ki összesen, amely 6,1 százalékkal haladta meg az egy évvel korábit. Ugyanilyen ütemben nőtt a folyó termelőfelhasználás, amely 2547,3 milliárd forintot ért el 2020-ban, valamint a kettő különbözetét jelentő bruttó hozzáadott érték is, amely 972,6 milliárd forintot jelentett.

A jövedelemhez hasonlóan az élelmiszer-feldolgozó vállalkozások vagyona szintén növekedett 2020-ban, a teljes eszközállomány 3217,9 milliárd forintot tett ki, amely 156,5 milliárd forinttal, 5,1 százalékkal múlta felül az egy évvel korábit. A növekedés leginkább a forgóeszközöket érintette, amelynek állománya 121,7 milliárd forinttal 1507,7 milliárd forintra nőtt. Azon belül is a pénzeszközök érdemelnek kiemelés, amelynek állománya több mint másfélszeresére (83,4 milliárd forinttal), 240,2 milliárd forintra bővült. A készletek állománya szerényebb mértékben, de ugyancsak emelkedett 41,8 milliárd forinttal, és ezzel 568,2 milliárd forintot tett ki. A forgóeszközökön belül legnagyobb és legkisebb elemet jelentő követelések és értékpapírok állománya lényegében stagnált 682,2, illetve 17,1 milliárd forinttal. A befektetett eszközök állománya 1670,5 milliárd forint volt 2020-ban, és az előző évhez képest összességében mindössze 36,0 milliárd forinttal bővült. A változás hátterében ugyanakkor a tárgyi eszközök 121,0 milliárd forintos emelkedése áll, miközben a befektetett pénzügyi eszközök 85,2 milliárd forinttal estek vissza az immateriális javak stagnálása mellett. Az aktív időbeli elhatárolások nagysága ugyancsak alig módosult, 39,8 milliárd forintot jelentett év végén.

Az eszközállomány bővülését a saját tőke kevésbé finanszírozta, az mindössze 6,5 milliárd forinttal változott, ezzel együtt 1321,5 milliárd forintos állományt ért el. A kötelezettségek ugyanakkor mintegy 100 milliárd forinttal 1693,9 milliárd forintra emelkedtek. A kötelezettségeken belül az

emelkedés szinte teljes egészében a hosszú lejáratú kötelezettségeket érintette, amelyek állománya 116,7 milliárd forinttal bővült, valamint a hátrasorolt kötelezettségeké 9,9 milliárd forinttal lett több. A hosszú lejáratú kötelezettségek állománya így 586,5 milliárd forintra emelkedett, azaz közel egynegyedével bővült. A jelentős növekedés hátterében az ágazati hitelállomány dinamikus bővülése húzódik meg, azon belül is a hosszú lejáratú forgóeszköz-hiteleké, amely több, mint másfélszeresére nőtt egy év alatt, de a beruházási hitelek értéke is emelkedett. Az egyébként legjelentősebb rövid lejáratú kötelezettségek 24,2 milliárd forinttal mérséklődtek, s így 1081,3 milliárd forintot tettek ki év végén.

Érdemi növekedés következett be a passzív időbeli elhatárolásoknál, 44,5 milliárd forinttal lett több, ami 30,7 százalékos bővülésnek felel meg. Hasonló arányú (29,8 százalék) volt a céltartalékok emelkedése, de összegét tekintve kevesebb mint 3 milliárd forintot jelentett.

Az élelmiszeripar egészét leíró tendenciák hátterében az egyes kkv-méretkategóriákat jellemző, nagyon különböző folyamatok húzódtak meg. Az adózás előtti eredmény méretkategóriánként eltérő ütemben bővült. A 13,1 milliárd forintos növekedés jelentős része, 9,8 milliárd forint a középvállalkozásoknál realizálódott, további 3,7 milliárd forint a kisvállalkozások, 1,6 milliárd forint az egyéb vállalkozások jövedelmét növelte, miközben a mikrovállalkozások adózás előtti eredménye 2,0 milliárd forinttal csökkent, és negatív előjelűre váltott. Utóbbiak rosszabb pénzügyi eredményében szerepet játszik, hogy ugyanazon csatornákon próbálnak értékesíteni, mint nagyobb társaik, azonban az értékesítési versenyben rendre alulmaradnak, nem tudják termékeiket olyan hatékonyan előállítani, mint a nagyobb vállalkozások (Kürthy és Radócné, 2016). Az árbevétel bővülése ugyancsak a középvállalkozásoknál bizonyult a legdi-

namikusabbnak, 12,1 százalékkal nőtt a termékforgalom, ami 120,5 milliárd forintos emelkedést jelentett. Abszolút értékben ennél jobban, 129,6 milliárd forinttal nőtt az árbevétel az egyéb vállalkozásoknál, dinamikájában ugyanakkor ez csak 5,8 százalékos emelkedésnek felelt meg. A mikro- és kisvállalkozások árbevétele az ágazat egészétől eltérően csökkent, előbbinél 12,8, utóbbinál 50,4 milliárd forinttal. Az exportárbevétel megint csak a középvállalkozásoknál emelkedett a leginkább, 52,7 milliárd forinttal, amelyet szorosan követtek az egyéb vállalkozások 48,6 milliárd forintos bővüléssel, miközben a két kisebb méretkategóriában az exportárbevétel (is) elmaradt az egy évvel korábbtól.

Az árbevétel-arányos jövedelmezőség alapján – a fentiekől eltérően – a kisvállalkozások bírtak a legkedvezőbb mutatóval, 5,4 százalékkal, melyeket a középvállalkozások követtek 4,7 százalékkal, még mindig az ágazati átlag (3,7 százalék) felett. A tőke-

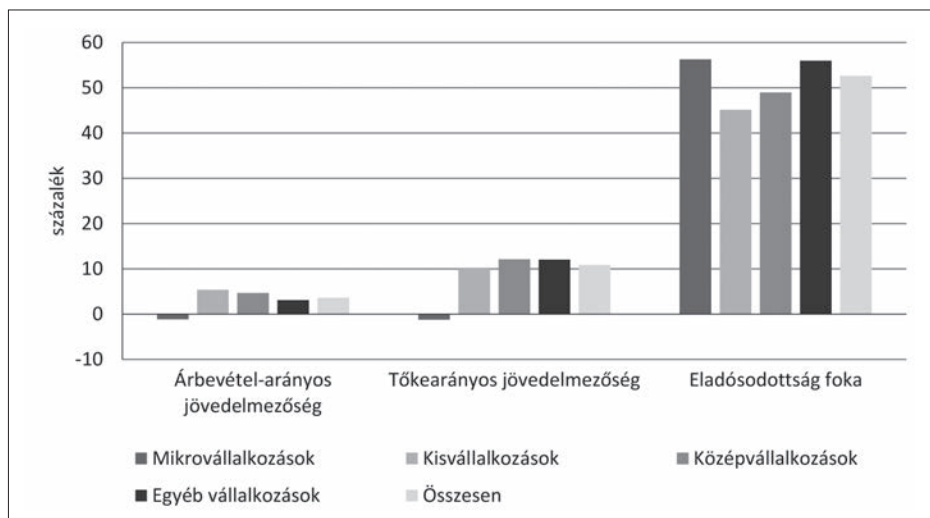
arányos jövedelmezőség alapján a középvállalkozások és az egyéb vállalkozások fej-fej mellett haladtak 12,1, illetve 12,0 százalékkal (5. ábra). A mikrovállalkozások nem csak a jövedelmezőséget, de az eladósodottságot illetően is az utolsó helyen állnak.

KÖVETKEZTETÉSEK

A mezőgazdasági társas vállalkozások összességében jól reagáltak a 2020. évet jellemző új kihívásokra (Covid-19-pandémia, afrikai sertéspestis, madárinfluenza). Az ágazat magasabb üzemi és kiemelkedő adózás előtti eredménnyel zárta a gazdasági évet. A jövedelem növekedését nagyobb részt az árak alakították, a mennyiségi folyamatok csak mérsékelt hatással bírtak. Elsősorban a belföldi árak dinamikus növekedése befolyásolta a mezőgazdaság teljesítményét, miközben az ugyancsak növekvő külpiazi értékesítési árak hatása az exportárbevételben nem mutatkozott meg. A ráfordításárak egyes inputok (mű-

5. ábra

Jövedelmezőség és eladósodottság az élelmiszeriparban kkv-méretkategóriák szerint 2020-ban
(The development of profitability and indebtedness in the food industry by size class of SME, 2020)

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatói Osztályán

trágya és energia) esetében bekövetkezett jelentős mérséklődése szintén hozzájárult a jobb jövedelempozícióhoz, ugyanakkor a pandémiával összefüggésben keletkezett többletráfordítások rontották azt. A korábbihoz képest bizonytalan helyzetre a vállalkozások a befektetett pénzügyi eszközök és a pénzeszközök növelésével reagáltak, amelyet részben saját tőkéből (tőketartalék), részben külső forrásból finanszíroztak. A hosszú lejáratú kötelezettségeiket a Covid-19-járvány hatásainak enyhítését célzó kedvezményes hitelezési lehetőségeknek köszönhetően leginkább beruházásokkal összefüggésben növelték, ami azt is jelenti, hogy hosszú távú várakozásaik a kevésbé kiszámítható gazdasági környezetben is optimisták maradtak.

Az élelmiszer-feldolgozóval foglalkozó társas vállalkozások sok tekintetben hasonlóan reagáltak a felmerülő nehézségekre, mint a mezőgazdaság, összességében ugyancsak jó teljesítmény mellett. A mezőgazdaságtól eltérően az élelmiszer-feldolgozásban az üzemi tevékenység eredménye nőtt dinamikusabban, míg az adózás előtti

eredmény – a pénzügyi veszteség miatt – csak mérsékeltebb bővülést jelzett. A jövedelem növekedéséhez szintén az értékesítési árak kedvező alakulása járult hozzá elsősorban, melyek különösen a külpiacon emelkedtek, de a belpiaci értékesítés árszínvonala is nőtt. A pandémiával összefüggésben felmerült többletráfordítások a zárt térben működő élelmiszer-feldolgozásban jobban éreztették hatásukat. A krízishelyzetre az élelmiszer-feldolgozók ugyancsak a pénzeszközök növelésével reagáltak, azonban azzal egyidejűleg, lényegében ugyanolyan összegben csökkentették befektetett pénzügyi eszközeiket. A tárgyi eszközök bővülését a kötelezettségek gyarapodása finanszírozta. A járványhellyel kapcsolatosan indított kedvezményes programokat elsősorban hosszú lejáratú forgóeszköz-finanszírozás céljából vette igénybe az ágazat, miközben a saját tőke állománya nem változott. A különböző méretkategóriák közül leginkább a közepes, illetve az egyéb vállalkozások tudták javítani teljesítményüket, miközben a kisebbeket a pandémia jobban sújtotta.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

- Antal, E. és Pilling, R. (2020). Hogyan változott táplálkozásunk, fizikai aktivitásunk a veszélyhelyzet alatt? „Karanténkutatás” – A koronavírus által okozott járványügyi helyzet hatása az élelmiszerfogyasztókra. V. Nébih Kerekasztal Rendezvény. 2020. június 11. https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1541438/tet_kk_honlap.pdf/fdc3b3e3-f134-01b8-916a-959962f5af61?t=1591946556790
- A COVID-19 hatásai az agrobizniszben. *Infojegyzet, 2020(32)*. 2020. május 7.
- FruitVeB (2021). *A 2020. évi magyarországi zöldségtermesztés értékelése*. (2021.06.02.) <https://fruitveb.hu/a-2020-evi-magyarorszag-i-zoldsegtermeszt-es-ertekelese/>
- Grzegorz, S. és Ficsor, D. (2021). *Mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazat: válságálló, de van miben fejlődni*. Coface Gazdasági Elemzések, 2021.01.29. <https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1541438/Szak%C3%A1ly+et+al+el%C5%91ad%C3%A1s+%28nyilv%C3%A1nos%29.pdf/8f01ab11-308a-b01e-3aec-ff96e43d7cc6?t=1592125036407>
- Keller, V. és Huszka, P. (2021). Élelmiszervásárlási szokások a koronavírus-járvány második hullámában. *Gazdálkodás, 65(2)*, 158–171.
- Kürthy, Gy. és Radócné Kocsis, T. (2016). Az élelmiszeripar helyzete az Európai Unióban és Magyarországon. In Kürthy, Gy., Dudás, Gy. és Felkai, B. O. (szerk.), *A magyarországi élelmiszeripar helyzete és jövőképe* (pp. 33–50.). Agrárgazdasági Kutató Intézet. Agrárgazdasági Könyvek.
- KSH (2021a). STADAT 20.2.1.54. Az alkalmazásban állók száma nemzetgazdasági áganként, havonta valamint havi és negyedévente kumulált. Központi Statisztikai Hivatal.

- KSH (2021b). STADAT 19.1.1.17. Fontosabb gyümölcsfélék és a szőlő termésmennyisége [tonna]. Központi Statisztikai Hivatal. https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0017.html
- KSH (2021c). STADAT 1.1.1.11. Mezőgazdaságiár-indexek és az agrárrollé. Központi Statisztikai Hivatal.
- KSH (2021d). Magyarország, 2020. Központi Statisztikai Hivatal. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2020.pdf
- KSH (2021e). Kiskereskedelem. Gyorstájékoztató. Központi Statisztikai Hivatal. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/kis2012>
- KSH (2021f). Helyzetkép a mezőgazdaságról, 2020. Központi Statisztikai Hivatal.
- KSH (2021g). STADAT 1.2.1.18. Az ipar belföldi értékesítésének árindexei alágak szerint, havonta. Központi Statisztikai Hivatal. https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0056.html
- KSH (2021h). STADAT 1.2.1.19. Az ipar exportértékesítésének árindexei alágak szerint, havonta. Központi Statisztikai Hivatal. https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0057.html
- Mizik, T. (2021). A magyar élelmiszer-gazdaság „válságteljesítménye”. *Gazdálkodás*, 65(3), 209–223.
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (2020). Élelmiszeripari helyzetkép. 2020.04.02.
- Szakály, Z., Soós, M. és Kontor, E. (2020). Az élelmiszervásárlói magatartás változása. „Karanténkutatás” – A koronavírus által okozott járványügyi helyzet hatása az élelmiszerfogyasztókra. V. Nébih Kerekasztal Rendezvény. 2020. június 11.
- Szinay, A., Zöldréti, A. & Zöldréti, Sz. (2020). The Effects of the COVID-19 Pandemic on the Paradigm Change in Agriculture. *Civic Review*, 16(Special Issue), 103–116, <https://doi.org/10.24307/psz.2020.1207>
- Szöllősi, R. (2020). A koronavírus-járvány hatásai élelmiszeripari szemmel. „Karanténkutatás” – A koronavírus által okozott járványügyi helyzet hatása az élelmiszerfogyasztókra. V. Nébih Kerekasztal Rendezvény. 2020. június 11. https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1541438/Sz%C3%B6ll%C5%91si_R%C3%A9ka_20200611_NEBIH.pdf/0f7de7a2-2657-3385-d165-da140c9b160a?t=1591902469743
- Tóth, A., Szabó, Sz., Kálmán, B. és Poór, J. (2021). A foglalkoztatottság alakulása a magyar gazdaság szektoraiban a Covid-19 járvány következtében. Új munkaügyi szemle, 2(1), 2–22. <https://www.metropolitan.hu/upload/a739fd5c3c06bf9cc658ca563484d2b9c2017e9b.pdf>
- Uzoli, A., Kovács, S., Páger, B. és Szabó, T. (2021). A hazai COVID-19 járványhullámok területi különbségei. *Területi Statisztika*, 61(3), 291–319. <https://doi.org/10.15196/TS610302>
- Vetőné Mózner, Zs. (2012). Az élelmiszerfogyasztás környezeti hatásai és szerkezeti változásai. In *Fenntartható fejlődés, élhető régió, élhető települési táj 2.* (pp. 29–43.). Budapesti Corvinus Egyetem. <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/971/>

MELLÉKLETEK

I. melléklet

A kettős könyvelést vezető társas vállalkozások eredménykimutatásának főbb tételei a mezőgazdasági, vadgazdálkodási és halászati, valamint az élelmiszereket, italokat és dohánytermékeket gyártó ágazatban, 2019–2020

(Main income statement items of double-entry bookkeeping companies in agriculture, hunting and fisheries as well as food, beverage, and tobacco industries, 2019–2020)

Megnevezés	Mezőgazdaság		Élelmiszeripar	
	2019	2020	2019	2020
	milliárd HUF			
1. Belföldi értékesítés nettó árbevétele	1738,3	1807,4	2501,0	2592,8
2. Exportértékesítés nettó árbevétele	258,0	246,2	1245,1	1340,1
I. Értékesítés nettó árbevétele	1996,3	2053,5	3746,1	3933,0
II. Aktivált saját teljesítmények értéke	99,1	85,6	33,5	38,2
3. Visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatás	138,6	136,1	10,6	15,3
III. Egyéb bevételek	333,8	342,1	195,9	243,5
4. Anyagköltség	862,1	875,8	1881,1	2020,4
5. Eladott áruk beszerzési értéke	456,2	479,8	463,2	452,3
IV. Anyagjellegű ráfordítások	1727,8	1749,1	2875,0	3010,4
6. Bérköltség	205,4	209,2	296,9	307,2
7. Személyi jellegű egyéb kifizetés	16,1	15,4	28,0	27,8
8. Bérjárulékok	34,7	30,7	58,4	52,7
V. Személyi jellegű ráfordítások	259,4	258,6	386,8	390,9
VI. Értécsökkenési leírás	166,2	167,7	115,8	123,0
VII. Egyéb ráfordítások	119,0	128,3	425,8	481,6
A. ÜZEMI TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE	156,7	177,6	172,2	208,8
VIII. Pénzügyi műveletek bevételei	18,6	30,2	40,1	72,4
IX. Pénzügyi műveletek ráfordításai	21,9	32,0	54,0	99,8
B. PÉNZÜGYI MŰVELETEK EREDMÉNYE	-3,3	-1,8	-13,8	-27,4
C. ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY	145,6	169,4	140,7	153,8

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatói Osztályán

2. melléklet

A kettős könyvelést vezető társas vállalkozások eszközei és forrásai a mezőgazdasági, vadgazdálkodási és halászati, valamint az élelmiszereket, italokat és dohánytermékeket gyártó ágazatban, 2019–2020

(Assets and liabilities of double-entry bookkeeping companies in agriculture, hunting and fisheries as well as food, beverage, and tobacco industries, 2019–2020)

Megnevezés	Mezőgazdaság		Élelmiszeripar	
	2019	2020	2019	2020
	milliárd HUF			
A. Befektetett eszközök	1720,5	1847,1	1634,4	1670,5
I. Immateriális javak	8,6	9,0	28,9	29,1
II. Tárgyi eszközök	1566,4	1610,2	1381,4	1502,4
III. Befektetett pénzügyi eszközök	145,6	228,0	224,1	138,9
B. Forgóeszközök	1507,9	1567,1	1386,0	1507,7
I. Készletek	544,9	522,4	526,4	568,2
II. Követelések	579,3	570,8	686,3	682,2
III. Értékpapírok	40,8	38,5	16,5	17,1
IV. Pénzeszközök	343,0	435,3	156,8	240,2
C. Aktív időbeli elhatárolások	57,5	50,8	41,1	39,8
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	3285,9	3464,9	3061,5	3217,9
D. Saját tőke	2097,0	2186,1	1315,0	1321,5
E. Céltartalékok	2,9	3,4	10,0	13,0
F. Kötelezettségek	1131,6	1218,0	1591,4	1693,9
I. Hátrasorolt kötelezettségek	15,7	27,2	16,1	26,0
II. Hosszú lejáratú kötelezettségek	371,1	450,0	469,8	586,5
III. Rövid lejáratú kötelezettségek	744,8	740,7	1105,5	1081,3
G. Passzív időbeni elhatárolások	54,4	57,3	145,0	189,5
FORRÁSOK ÖSSZESEN	3285,9	3464,9	3061,5	3217,9

Megjegyzés: a 2020. évi adatok előzetesek.

Forrás: NAV Gyorsjelentés alapján készült az AKI Pénzügykutatási Osztályán

Summary

THE FINANCIAL SITUATION OF FOOD PRODUCTION IN THE FIRST YEAR OF THE COVID-19 PANDEMIC

By: Vörös-Illés, Ivett – Lámfalusi, Ibolya

Keywords: agriculture, food industry, financial situation, COVID-19 pandemic

JEL: Q1, Q14

Overall, agri-food companies have responded well to the challenges of the 2020 (COVID-19 pandemic, African swine fever virus, and avian influenza) based on preliminary data. Agricultural enterprises realized a HUF 23.8 billion higher, HUF 169.4 billion pre-tax profit compared to the previous year, which proved to be the highest in the last five years. Operating profit rose by 13.3 percent, at a lower rate than the 16.3 percent increase in pre-tax profit. The operating profit of food processing companies was HUF 208.8 bil-

lion in 2020, which was more than one-fifth higher than in the year before. The HUF 153.8 billion pre-tax profit increased at a lower rate by 9.3 percent, because the negative result of the unprofitable financial activity doubled compared to the previous year. Income growth was mainly driven by price increases in both sectors. In agriculture, in addition to the dynamic growth of producer prices, export sales prices also increased, but the latter was not reflected in the export revenues of double-entry bookkeeping enterprises. The significant decline in input prices for some inputs (fertilizers and energy) has also contributed to achieved income surpluses in the sector. In the food industry, sales prices in foreign markets increased more than the price level of domestic sales. In the first year of the COVID-19 pandemic agri-food companies accumulated their long-term liabilities. Agricultural enterprises increased their long-term liabilities by 21.3 percent, with the largest contribution coming from financing measures to mitigate the effects of the pandemic. In food processing, besides stagnating equity, long-term liabilities increased by a quarter, also due to financing programmes introduced in connection with the COVID-19 pandemic. From among the different size categories of food industry, medium and other businesses were able to improve their performance the most, while the smaller ones were hit harder by the pandemic.